

Засновники –
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ,
ВИДАВНИЦТВО «ПОЧАТКОВА ШКОЛА»

Видавець –
ВИДАВНИЦТВО «ПОЧАТКОВА ШКОЛА»
Видається з липня 1969 року
Київ

Журнал включено до переліку наукових видань ВАКу України, в яких можуть публікуватись основні результати дисертаційних робіт

Головний редактор

Алла ЛУК'ЯНЕЦЬ, кандидат педагогічних наук,
заслужений працівник народної освіти України

Редакційна колегія:

Іван БЕХ, Надія БІБІК, Микола ВАШУЛЕНКО,
Галина ДРЕВАЛЬ, Валентина ЗАТОРЖИНСЬКА,
Людмила КОВАЛЬ, Ярослава КОДЛЮК,
Юлія КОЛЕСНИКОВА (**завідувач відділу**),
Тетяна КОХНО, Людмила ЛІЩИНСЬКА,
Людмила ЛОПУШАНСЬКА (**відповідальний секретар**), Алевтина ЛОТОЦЬКА,
Світлана МАРТИНЕНКО, Віра МЕЛЕШКО,
Олександр МИТНИК, Антоніна МОВЧУН,
Ізольда НІЗЕЛЬСЬКА, Оксана ОНОПРІЄНКО,
Тамара ПИРОЖЕНКО, Тамара ПОНІМАНСЬКА,
Катерина ПОНОМАРЬОВА, Катерина ПРИЩЕПА,
Тетяна ПУШКАРЬОВА, Олександра САВЧЕНКО,
Світлана СТРІЛЕЦЬ, Володимир ТИМЕНКО,
Ольга ХОРОШКОВСЬКА, Людмила ХОРУЖА,
Михайло ЧЕМБЕРЖІ, Тетяна ЯРЕМЧУК
(**завідувач відділу**).

Зареєстровано Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України серія КВ, №6506 від 09.09.2002 року.
Підписано до друку 23.08.2017. Формат 84x108/16.
Папір газетний. Друк офсетний. Умовн. друк. арк. 6,72.
Умовн. фарбовід. 6,72. Обл.-вид. арк. 9,75.
Зам. 0104709.

Адреса редакції: 04213, Київ,
вул. Прирічна, 25-А, к. 12,
тел./факс (044) 501-03-87
www.pochatkova-shkola.net
e-mail: pochatkovasc.ua@gmail.com

Видрукувано у видавництві «Преса України». 03148, Київ, вул. Героїв Космосу, 6
Свідоцтво № 35481684
<http://www.pressa.kiev.ua/>.
Якість друку повністю відповідає наданому видавцем видавничому оригіналу.

© «Початкова школа», 2017

ЗМІСТ

Нова українська школа

Ушмарова В. Організація науково-методичної роботи з учителями початкової школи у контексті Концепції «Нова українська школа»	1
--	---

Методика навчання

Вашуленко М., Дубовик С. Робота над власним висловлюванням (есе) на уроках української мови	6
Алілуйко Н. Мандрівка сторінками Букваря	11
Машина З. Формування комунікативної компетентності учнів ...	15
Єгупова В. Урок літературного читання у 3 класі	18
Онопрієнко О., Скворцова С. Інтеграція у навчанні молодших школярів математики	22
Лісовець О. «Україна – європейська держава»	29
Розлучна О. В моєму серці Україна	32
Прикмета О. Осінні зміни в житті тварин	35
Веремійчик І. Інтеграція трудового навчання і математики та образотворчого мистецтва в предметних дидактичних іграх (1 клас)	39

Молодому вчителю

Ковальова В. Перші уроки, знайомство з учнями	43
---	----

Творча спадщина Василя Сухомлинського

Мартинюк О. «Красиві слова і красиве діло»	45
--	----

На читацьку раду

Чернов Б. Аналіз програми шкільного курсу з природознавства	48
---	----

Освіта вчителя

Митник О., Чистяк О. Підготовка батьків-вихователів до формування міжособистісних стосунків вихованців дитячого будинку сімейного типу...	51
---	----

Розкажи про свій клас	42, 55
-----------------------------	--------

Нам пишуть

Сидоренко В. Ми закінчили перший клас. Чого навчив усіх він нас?	56
--	----

Повзун В. В очікуванні зустрічі	58
---------------------------------------	----

Слово художній самодіяльності

Сташенко К. Казкова вистава “Дім для друзів”	59
--	----

Почитаймо з учнями

Прудник С. Будньодні та ще й неділя!	61
--	----

Конкурс “Мій творчий проект”

“Мій творчий проект”: підсумки конкурсу 2016–2017 н.р.	62
---	----

Розлучна О. В моєму серці Україна.....	62
--	----

Чадукова О. Розвідка осінніх прикмет	63
--	----

Передрук будь-якого матеріалу українською або іншими мовами без письмової згоди редакції заборонено.

Микола ВАШУЛЕНКО,
доктор педагогічних наук, професор,
академік НАПН України;
Світлана ДУБОВИК,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри початкової освіти
Педагогічного інституту Київського
університету імені Бориса Грінченка

Робота над власним висловлюванням (есе) на уроках української мови

Сучасні зміни в освітньому просторі, інтеграція з європейською системою початкового навчання зумовили зростання вимог до комунікативної підготовки учнів молодшого шкільного віку. Згідно з вимогами нової редакції програми для початкової школи (2016 р.) основна мета уроків української мови – формувати в молодших школярів ключові компетентності – комунікативну і *вміння читатися*, а також предметні, які допомагатимуть учням початкової школи оволодівати українською мовою і мовленням.

Отже, найважливіший напрям діяльності вчителя початкової школи на уроках української мови – мовленнєвий розвиток учнів, формування в них умінь зв'язно висловлюватися, зокрема вмінь будувати власні висловлювання – *есе*. З огляду на це важливим і актуальним є розроблення методики роботи над власним висловлюванням у початковій школі, яка відповідала б сучасним стандартам початкового навчання мови і мовлення, а також допомагала б учителям у комунікативній підготовці школярів.

Зв'язне висловлювання (текст) у формі есе спонукає учнів до самостійності думки, критичного мислення, стимулює розвиток розумових здібностей школярів та формує в них комунікативні вміння і навички, необхідні в повсякденній мовленнєвій діяльності.

Нагадаємо вчителеві початкової школи визначальні риси власного висловлювання у формі есе. Власне висловлення (есе) – літературний жанр прозового твору невеликого обсягу і вільної композиції. У перекладі з англійської, *есе* (*essay*) означає "нарис", "твір", "спробу самостійного аналізу" та "обґрутування теоретичної гіпотези". Есе як жанр художньо-публіцистичної, науково-популяризаторської творчості характеризується вільним, не обов'язково вичерпним, але виразно індивідуалізованим трактуванням теми (виражає індивідуальні

враження і міркування автора з конкретного предмета або приводу).

Есе припускає вираження автором своєї позиції, особистого суб'єктивного оцінювання предмета міркування, дає можливість нестандартного (творчого), оригінального висвітлення матеріалу; часто це розмова вголос із одним або кількома співрозмовниками, підготовлене висловлювання перед класом, вираження власних емоцій. Таким чином, есе – це суб'єктивний, індивідуальний, самостійний простір, де формуються позиції, висловлюються думки, передбачення та демонструється відповідне індивідуалізоване ставлення до чогось.

Учитель початкової школи має пам'ятати, що мета есе – це викладення самостійного бачення проблеми, питання, теми на основі опрацьованого матеріалу та аргументів відповідно до обраного підходу, стилю тощо. Найлегший спосіб представити головну ідею – це висловити її в першому реченні абзацу, а далі подати факти й приклади цієї ідеї. Кожний пункт має бути пов'язаний із головним реченням. Інформацію, яка не стосується головної ідеї, не варто наводити. Проте в есе не існує жорсткої регламентації системності викладу, переконливих висновків. Відштовхуючись від тези (ідеї), автор есе може вільно використовувати свої особисті враження, роздуми, асоціації.

Зазначимо, що есе надзвичайно рухома, жива, оригінальна система поглядів кожного конкретного автора. Враження, роздуми й асоціації є важливими складниками есе, які визначають специфіку його жанру та метафоричність мовних засобів, що використовуються для його написання. Для есейстичного стилю властиві образність, рухливість асоціацій, орієнтування на щиру відвертість і розмовну інтонацію.

Розглянемо основні види есе, які вчитель може використовувати на уроках української мови в початковій школі:

1) есе – самостійна творча робота із запропонованої вчителем теми (виконується усно як домашня робота з метою підготовки учня до роботи над есе у класі);

2) есе – 15–20-хвилинна самостійна робота з вивченого навчального матеріалу;

3) есе – 10–15-хвилинний вільний твір для за-кріплення нового матеріалу, узагальнення або систематизації знань (звичайно, пишеться напри-кінці уроку);

4) есе – 5–10-хвилинний вільний твір із метою підбиття підсумків уроку й фіксування сформованих на занятті думок і висновків із теми (найчастіше дается завдання написати, яку нову тему засвоїли учні, або сформулювати одне запитання, на яке вони так і не отримали відповіді).

Детально розглянемо перший вид есе, який доцільно використовувати на уроках української мови в початковій школі на підготовчому етапі. Зазначимо, що для цього виду усного висловлювання тема має формулюватися вчителем у формі проблемного запитання, тобто так, щоб спонукати молодших школярів до міркування, висловлення власних суджень, аргументації своїх думок.

Рекомендуємо вчителеві скористатися орієнтованою тематикою уроків української мови, на яких здійснюються робота над зв'язним висловлюванням – есе. На нашу думку, на таких уроках учні початкової школи будуть: обмінюватися думками і враженнями, сперечатися і доводити правильність та доречність своїх міркувань, складати цікаві розповіді і переказувати прочитане, давати поради своєму співрозмовнику, висловлювати йому свої побажання, фантазувати і створювати творчі проекти, брати інтерв'ю з метою виготовлення класної або шкільної газети та ін.

Орієнтовна тематика уроків української мови (робота над зв'язним висловлюванням – есе)

2 клас

Урок 1. Чому ми так говоримо: "Наша славна Україна – наше щастя і наш край!"?

Урок 2. Чому ми так говоримо: "Без верби і калини нема України"?

Урок 3. Чому ми так говоримо: "Українська вишиванка – дзеркало народної душі"?

Урок 4. Чому ми так говоримо: "Учитель для школи – як сонце для Всесвіту"?

Урок 5. Чому ми так говоримо: "Той, хто хоче успіх мати, мусить сам про те подбати"?

Урок 6. Чому ми так говоримо: "Розум – найбільший скарб людини"?

Урок 7. Чому ми так говоримо: "Пташка красна своїм пір'ям, а людина – знанням"?

Урок 8. Чому ми так говоримо: "Знання – це скарб, а вміння вчитися – ключ до нього"?

Урок 9. Чому ми так говоримо: "Бібліотека – величезна скарбниця знань"?

Урок 10. Чому ми так говоримо: "Рідна мова в рідній школі"?

Урок 11. Чому ми так говоримо: "Ой яка важлива для нас англійська мова!"?

Урок 12. Чому ми так говоримо: "Слово чесне кожному приемне"?

Урок 13. Чому ми так говоримо: "Лагідне слово – ключ до серця співрозмовника"?

Урок 14. Чому ми так говоримо: "Більше діла – менше слів"?

Урок 15. Чому ми так говоримо: "Маленька праця краща за велике безділля"?

Урок 16. Чому ми так говоримо: "Умієш говорити – умій слухати"?

Урок 17. Чому ми так говоримо: "Слово – срібло, а мовчання – золото"?

Урок 18. Чому ми так говоримо: "Усміхнися світу, і світ усміхнеться тобі"?

Урок 19. Чому ми так говоримо: "Людина починається з добра"?

Урок 20. Чому ми так говоримо: "Якщо друг у тебе є, життя радісним стає"?

Урок 21. Чому ми так говоримо: "Краще не обіцяти, якщо слова не тримати"?

Урок 22. Чому ми так говоримо: "Правда світліша за сонце"?

Урок 23. Чому ми так говоримо: "Гість у дім – радість у нім"?

Урок 24. Чому ми так говоримо: "Земля – наш спільній дім"?

Урок 25. Чому ми так говоримо: "Краса природи – справжнє диво"?

Урок 26. Чому ми так говоримо: "Сонце – джерело світла і тепла на Землі"?

Урок 27. Чому ми так говоримо: "В осінній час сім погод у нас"?

Урок 28. Чому ми так говоримо: "Зима – не літо, в теплу шубу одягнена"?

Урок 29. Чому ми так говоримо: "У весняну погоду і смутний веселим стає"?

Урок 30. Чому ми так говоримо: "Літній день – як зимовий тиждень"?

3 клас

Урок 1. Чому святкуємо День знань (1 вересня)?

Урок 2. Чому святкуємо День краси (9 вересня)?

Урок 3. Чому святкуємо День туризму (27 вересня)?

Урок 4. Чому святкуємо День музики (1 жовтня)?

Урок 5. Чому святкуємо День художника (8 жовтня)?

Урок 6. Чому святкуємо День захисника Вітчизни (14 жовтня)?

Урок 7. Чому святкуємо День української писемності та мови (9 листопада)?

Урок 8. Чому святкуємо День терпимості (толерантності) (16 листопада)?

Урок 9. Чому святкуємо День вітань (21 листопада)?

Урок 10. Чому святкуємо День інформатики (4 грудня)?

Урок 11. Чому святкуємо День благодійності (10 грудня)?

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

Урок 12. Чому святкуємо День святого Миколая (19 грудня)?

Урок 13. Чому святкуємо День подарунків (26 грудня)?

Урок 14. Чому святкуємо День миру (1 січня)?

Урок 15. Чому святкуємо День подяки (11 січня)?

Урок 16. Чому святкуємо День винахідника (17 січня)?

Урок 17. Яка роль радіо в житті сучасної людини (13 лютого)?

Урок 18. Чому святкуємо День комп'ютерника (15 лютого)?

Урок 19. Чому святкуємо День Державного герба України (19 лютого)?

Урок 20. Чому святкуємо День рідної мови (21 лютого)?

Урок 21. Чому святкуємо Жіночий день (8 березня)?

Урок 22. Чому святкуємо День народження Т.Г. Шевченка (9 березня)?

Урок 23. Чому святкуємо День щастя (20 березня)?

Урок 24. Чому святкуємо День поезії (21 березня)?

Урок 25. Чому святкуємо День театру (27 березня)?

Урок 26. Чому святкуємо День сміху (1 квітня)?

Урок 27. Чому святкуємо День здоров'я (7 квітня)?

Урок 28. Чому святкуємо День танцю (29 квітня)?

Урок 29. Чому святкуємо День сім'ї (15 травня)?

Урок 30. Чому святкуємо День музеїв (18 травня)?

4 клас

Урок 1. Чому ми так говоримо: "Україна – це земля, яку люблю найбільше я"?

Урок 2. Чому ми так говоримо: "Ой яка чудова українська мова!"?

Урок 3. Що означає: "Чистота мовлення"?

Урок 4. Чому ми так говоримо: "О, рідне слово, що без тебе я"?

Урок 5. Чому ми так говоримо: "Хвала ввічливості"?

Урок 6. Чому ми так говоримо: "Широ дякую"?

Урок 7. Чому ми так говоримо: "Не шкодуймо слів для похвали"?

Урок 8. Що означає: "Сила золотих слів (компліментів)"?

Урок 9. Чому ми так говоримо: "Прошу виbacення"?

Урок 10. Що означають: "Ввічливі звертання"?

Урок 11. Що означає: "Бути щедрим на підтримку"?

Урок 12. Що означає: "Формула успіху"?

Урок 13. Для чого людям "Секрети гарного настрою"?

Урок 14. Якою буде твоя майбутня професія?

Урок 15. Якою буде школа твоєї мрії?

Урок 16. Для чого учням "Секрети успішного навчання у школі"?

Урок 17. Яким має бути образ сучасного учня?

Урок 18. Чому ми так говоримо: "Знання – запорука успіху"?

Урок 19. Чому ми так говоримо: "Бібліотека – скарбниця невичерпних знань"?

Урок 20. Чому ми так говоримо: "Книга вчить – як на світі жити"?

Урок 21. Чому ми так говоримо: "Планування – ключ до успіху в житті"?

Урок 22. Чому ми так говоримо: "Планування – сходинка до здійснення мрії"?

Урок 23. Що означає "Ціна часу"?

Урок 24. Чому ми так говоримо: "Кожну хвилину ціни, бо немає її ціни"?

Урок 25. Що означає міцна дружба?

Урок 26. Чому ми так говоримо: "Добре роби, добре буде й тобі"?

Урок 27. Чому ми так говоримо: "Приємна новина тішить душу"?

Урок 28. Яким є найдорожчий подарунок?

Урок 29. Коли ми так говоримо: "Алло, слухаю Вас!"?

Урок 30. Яка роль реклами в житті сучасної людини?

Рекомендуюмо вчителеві скористатися орієнтовними зразками уроків української мови, на яких здійснюються робота над зв'язним висловлюванням – есе. На нашу думку, під час виконання запропонованих завдань молодші школярі набудуть умінь зв'язно висловлюватися, переконливо доводити власні судження, оволодіють навичками колективного, групового, в парах та самостійного виконання мовленнєвих вправ і завдань.

Орієнтовні зразки уроків української мови

2 клас

Урок 1

Наша славна Україна – наше щастя і наш край!

Шануй рідну Україну

1. Поясни, як ти розумієш значення слова *Вітчизна*. Склади і запиши речення зі сполученням слів *рідна країна*.

Розкажи, якою є Україна. **Добери** інші слова – назви ознак України за зразком:

У – успішна, улюблена

К – квітуча

Р – розвинена

А – багата

Ї – розмаїта

Н – незалежна

А – заможна

До яких літер вдалося дібрати ще одне слово? Озвуч їх у класі.

2. Прочитай і вивчи напам'ять уривок із вірша Володимира Сосюри, українського поета з Донбасу. Прочитай його вдома своїм батькам.

Любіть Україну, як сонце любіть,
як вітер, і трави, і води...

В годину щасливу і в радості мить,
любіть у годину негоди.

Про яку негоду міг говорити поет? Почни висловлювати свої міркування словами: *На мою думку, ...*

3. Прочитай: *Наша славна Україна – наше щастя і наш край!* Ти погоджуєшся з цією думкою? Висловлюй свою думку за поданим зразком: *Так, я погоджується з цією думкою. Я вважаю, що..., тому що... . Наприклад, ... Отже, ...* (зроби висновок).

4. Робота у групі. Побажайте однокласникам щасливого життя в Україні.

Порада! Обов'язково подякуйте одне одному за побажання!

Уявіть себе поетами. **Присвятіть** Україні свої віршовані рядки. Озвучте їх перед класом.

Порада! Уживайте у вірші слова: *країна – Україна, край – рай, слава – держава*.

5. Напиши, чому так говорять: *Наша слава – Українська держава. Починай* свої міркування словами *Я люблю Україну, тому що...*

Слово про слово

Вітчизна – це країна твоїх батьків; Батьківщина, рідний край.

Поёт – автор віршованих літературних творів.

Негода – нещастя, важкі часи для людей, війна.

Так ми говоримо

Україна – це наша Батьківщина, Вітчизна, країна, держава, рідна земля, рідний край.

Урок 2

Без верби і калини нема України

Шануй і поважай символи України

1. Поясни, як ти розумієш значення слова *символ*. Склади і запиши речення зі сполученням слів *народні символи України*.

Поміркуй і скажи, чому так говорять: *Без верби і калини нема України. Починай висловлювати думку* за зразком: *На мою думку, ...*

2. Прочитай текст.

Верба і калина – символи українського народу. Верба – символ краси, неперервності життя, вона життєздатна. Здавна в Україні вербу вважають особливим деревом. Калина – це символ краси, любові, щастя. Навесні калина вкривається білим цвітом і стоїть, як наречена, в білому вбранні. А восени вона палахкотить гронами червоних і дуже корисних ягід.

Спробуй пояснити, чому в Україні на весільних дівочих і навіть парубочих сорочках, на рушниках вишивали кетяги калини. **Починай висловлювати міркування** за зразком: *Я думаю, що...*

3. Поясни, яку думку стверджують рядки української народної пісні: *Зоряна калина – і краса, і врода нашої країни, нашого народу*.

Ти погоджуєшся з цією думкою? **Висловлюй** свою думку за поданим зразком: *Так, я погоджується з цією думкою. Я вважаю, що..., тому що... . Наприклад, ... Отже, ...* (зроби висновок).

4. Робота в парі. **Побажайте** однокласників навчитися шанувати і поважати символи України.

Порада! Обов'язково подякуйте одне одному за побажання!

Прочитайте уривок із народної пісні про вербу і калину.

Ой вербо, вербо зелена,
спусти гіллячко додолу.
На зелену діброву,
на червону калину,

де соловейко гніздо в'є,
а сивая зозуленка кукує.

Яку картину ви намалювали б до змісту віршованого тексту? **Розкажіть** одне одному, що буде зображене на уявній картині.

Придумайте мелодію до пісні про вербу і калину і заспівайте її вдвох перед класом на наступному уроці музичного мистецтва.

5. Поміркуй і напиши, чому так говорять: *Де срібліс вербиця – там здорова водиця. Починай* свої роздуми словами: *Я думаю, що...*

Слово про слово

Символ – умовне позначення якогось предмета, поняття, явища.

Державні символи України – гімн, герб, прапор, державна мова.

Народні символи України – верба, калина, барвінок, тополя.

Так говорять у народі

Пишна та красива, як червона калина.
Убралася в білу сукню, як калина в білий цвіт.
Милуйся калиною, як цвіте, а дитиною, як росте.
Де росте верба, там чиста джерельна вода.

Урок 3

Українська вишиванка – дзеркало народної душі

Шануй і поважай символи свого народу

1. Поясни, як ти розумієш значення слова *вишиванка*. Склади і запиши речення зі сполученням слів *українська вишиванка*. **Розкажи**, чи є в тебе вишиванка. Коли ти її одягаєш?

Поміркуй і скажи, чому так говорять: *Вишиванка – символ українського народу. Починай висловлювати думку* за зразком: *На мою думку, ...*

2. Прочитай текст.

Вишиванка – це вишита біла сорочка. Вишиванку називають оберегом українського народу. З давніх часів уважалося, що вишиванка на сорочках символи можуть відганяти злих духів, захищати від нечистої сили. Вишиванка була і є невід'ємним елементом національного вбрання українців. Український народ глибоко шанував вишиванки. Зберігав і передавав їх як реліквії дітям, онукам, правнукам із покоління в покоління.

Поясни, чому вишиванку називають оберегом українського народу. **Починай висловлювати думку** за зразком: *Вишиванку називають оберегом українського народу, тому що...*

3. Поясни, яку думку стверджує вислів: *Вишиванка – справжній скарб українського народу*. Ти погоджуєшся з цією думкою? **Висловлюй** свою думку за поданим зразком: *Так, я погоджується з цією думкою. Я вважаю, що..., тому що... . Наприклад, ... Отже, ...* (зроби висновок).

4. Робота у парі. **Побажайте** однокласників шанувати і поважати символи України.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

Порада! Обов'язково подякуйте одне одному за побажання!

Прочитайте уривок із української народної пісні.

З вечора пригожого аж до ранку
вишивала дівчина вишиванку.
Вишивала дівчина, вишивала,
чорну нитку з червоною рівно клала.

Яку картину ви намалювали б до змісту віршованого тексту? Розкажіть одне одному, що буде зображене на уявній картині.

Побудуйте діалог, використовуючи запитання:

Що символізує червоний колір ниток у вишиванці?

Що символізує чорний колір ниток у вишиванці?

Перевірте себе!

Червоний колір – колір калини, яку здавна шанували і любили в народі

Чорний колір – символ нашої землі-годувальниці.

А в пісні "Два кольори" співають: *Червоне – то любовь, а чорне – то журба.*

5. Поміркуй і напиши, чому потрібно шанувати і поважати символи свого народу. **Починай свої міркування словами Я думаю, що...**

Слово про слово

Вишиванка – вишита червоними і чорними нитками (або кольоровими) сорочка або кофтина.

Оберіг – предмет одягу або прикраси, який слугує для оберігання того, хто його носить на собі.

Реліквія – річ, яку особливо шанують і зберігають як пам'ять про минуле.

Так ми говоримо

Вишиванка є пам'яттю й часточкою історії українського народу.

Українська вишиванка – культурна цінність народу.

Українська вишиванка – дзеркало народної душі.

Урок 4

Учитель для школи – як сонце для Всесвіту

Шануй і поважай своїх учителів

1. Поясни, як ти розумієш значення слова **учитель**. Склади і запиши речення зі сполученням слів **перший учитель** (**перша вчителька**). Склади розповідь про свого першогочителя. Доведи, що тобі пощастило, тому що в тебе – один із найкращих перших учителів. **Починай свої міркування словами: Моя вчителька – найкраща, тому що...**

Зроби комплімент своїй учительці і скажи, чому вона найкраща.

2. Прочитай текст.

Учитель – це друг, наставник і порадник. Це він щодня веде тебе стежинами країни Знань. Навчає бути добрим і справедливим, любити і поважати близьких людей. Учить берегти і дбайливо ставитися до природи.

Поміркуй, чому вчителя називають **порадником**. **Починай висловлювати** свою думку за зразком: *Я думаю, що ...*

Зроби висновок про роль учителя в житті кожної людини.

3. Прочитай прислів'я: *Учитель для школи – як сонце для Всесвіту.* Ти погоджуєшся з цією думкою? **Висловлюй** свою думку за поданим зразком:

Так, я погоджуся з цією думкою. Я вважаю, що..., тому що.... Наприклад, ..., . Отже, ... (зроби висновок).

Склади власний вислів про вчителя. Промови його перед усім класом.

4. Робота у групі. **Побажайте** однокласникам дослухатися до вчителів.

Порада! Обов'язково подякуйте одне одному за побажання!

Прочитайте дитячий вірш, присвячений учителям.

Тим, хто пізнати добро допоміг,
тим, хто відкрив таємниці доріг:
Тим, чия праця важка, непроста,
тим, чие слово добрим пророста.
Тим, хто відкрив нам науки світання –
наші найкращі слова побажання!

Спробуй скласти вірш про вчителя. **Присвяти** його своїй першій учительці. **Подаруй** найщиріші слова вдячності своєму наставникові.

5. Пофантазуй, яким стане вчитель у майбутньому. Напиши, чим він відрізнятиметься від сучасного вчителя. **Починай** свої роздуми словами: *На мою думку, ...*

Слово про слово

Учитель – особа, яка навчає, викладає який-небудь предмет у школі.

Наставник – той, хто дає поради, навчає, наставляє на добрі справи.

Так ми говоримо

Учитель – добра і розуму повелитель.

Шануй учителя, як родителя!

Урок 5

Той, хто хоче успіх мати, мусить сам про те подбати
Візьми собі за мету бути (стати) успішним учнем

1. Поясни, як ти розумієш значення слова **успіх**. Склади і запиши речення зі сполученням слів **успішна людина**. **Розкажи** про свої успіхи в навчанні.

Прочитай побажання, які допоможуть тобі стати успішною людиною в житті. Бажаємо тобі:

У – удачі, упевненості

С – старання

П – похвали.

І – ініціативності

Х – хоробрості

Спробуй дополнити за зразком побажання, добираючи інші слова на кожну літеру слова **успіх**. **Поцікався,** чи дібрали такі слова твої однокласники.

2. Прочитай текст.

Успішна людина ставить перед собою мету і робить все, щоб її здійснити. Вона ніколи не боїться помилок і вчиться на них.

Така людина завжди пізнає нове і постійно розвиває свої здібності. Вона має гарний настрій. Вона активно спілкується з іншими людьми.

Поміркуй і доповни, яку людину можна назвати успішною.

Поясни, чому так говорять: Той, хто хоче успіх мати, мусить сам про те подбати. Починай висловлювати думку за зразком: На мою думку, ...

3. Назви двох успішних відомих людей.

Поясни, чому їх можна назвати успішними. Кого ти візьмеш собі за приклад?

Висловлюй свою думку за поданим зразком: Я вважаю, що... Тому що... Наприклад, ... Отже, ... (зроби висновок).

4. Робота в парі. Побажай своєму однокласнику успіхів у навчанні.

Мандрівка сторінками Букваря

Тестові завдання добукварного та букварного періодів

Одним із пріоритетних завдань сучасної школи є створення необхідних і повноцінних умов для особистісного розвитку кожної дитини.

Найважливішими ключовими компетентностями для учнів початкових класів є: комунікативна, загальнокультурна, уміння чититися.

Формування зазначених компетентностей, визначених Державним стандартом початкової загальної освіти, розпочинається з навчання грамоти.

Важливим завданням читання в 1 класі є пробудження у школярів інтересу до художньої літератури, зокрема дитячої книжки, формування початкових умінь самостійно з нею працювати.

Школярів необхідно вчити стежити за розвитком думки, помічати в тексті слова, найважливіші для розуміння висловлювання.

Одним із фрагментів кожного уроку читання є перевірка первинного сприйняття тексту учнями.

Тести дають змогу перевірити розуміння прочитаного в усіх учнів класу протягом 2–3 хвилин уроку.

Такий вид роботи зручний у користуванні, дає змогу охопити увагою всіх учнів класу та заощадити час на уроці.

Порада! Обов'язково подякуйте одне одному за побажання! **Розкажи** товаришеві про те, чи вважаєш ти себе успішним учнем (ученицею). **Починай** розповідь словами: *Про себе можу сказати, що я ... , бо ... .*

5. Подумай, ким ти хочеш стати, коли виростеш. **Напиши**, чому ти бажаєш здобути цю професію. Шо для цього потрібно? **Починай** своє міркування словами: *Я мрію стати ..., щоб ...*

Слово про слово

Успіх – позитивний результат певної справи, значні досягнення, удача, талант.

Ініціативність – бажання і готовність першим розпочати будь-яку справу, зробити почин.

Так ми говоримо

Я хочу, я можу, я зроблю. Успіх у моїх руках!
Бажаю успіху!

Продовження буде

Ніна АЛІЛУЙКО,
спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії,
старший учител Тальнівського НВК
"Загальноосвітня школа I-III ступенів № 1-гімназія"
Тальнівської міської ради
Тальнівського р-ну Черкаської обл.

Так на уроках навчання грамоти, вивчаючи літери, використовую віршовані рядки з абетки, яку склав Олександр Олесь для свого сина. Кожна літера в цій абетці означає то квітку, то звірятко, то рибинку, то пташечку. Усі вони легко запам'ятовуються, розширяють кругозір та уяву дитини. І ці живі та неживі творці алфавіту природи розквітають, один одного доганяють, граються між собою, виказують свою вдачу, спонукають до дії.

Тестові завдання до букварного періоду
Ганна Чубач "Рідна мова"

1. Що золоте курчатко принесло в корзинці дитинці?

а) яєчко; б) гостинці; в) літери.

2. Що збудувала дитина?

а) слово; б) будинок.

3. Яка мова звучала?

а) дитяча; б) українська.

4. Яким був кошик у золотого курчатка?

а) плетеним; б) золотим.

Василь Шкляр "До школи"

1. Хто в сім'ї старший?

а) Петрусь; б) Санько.